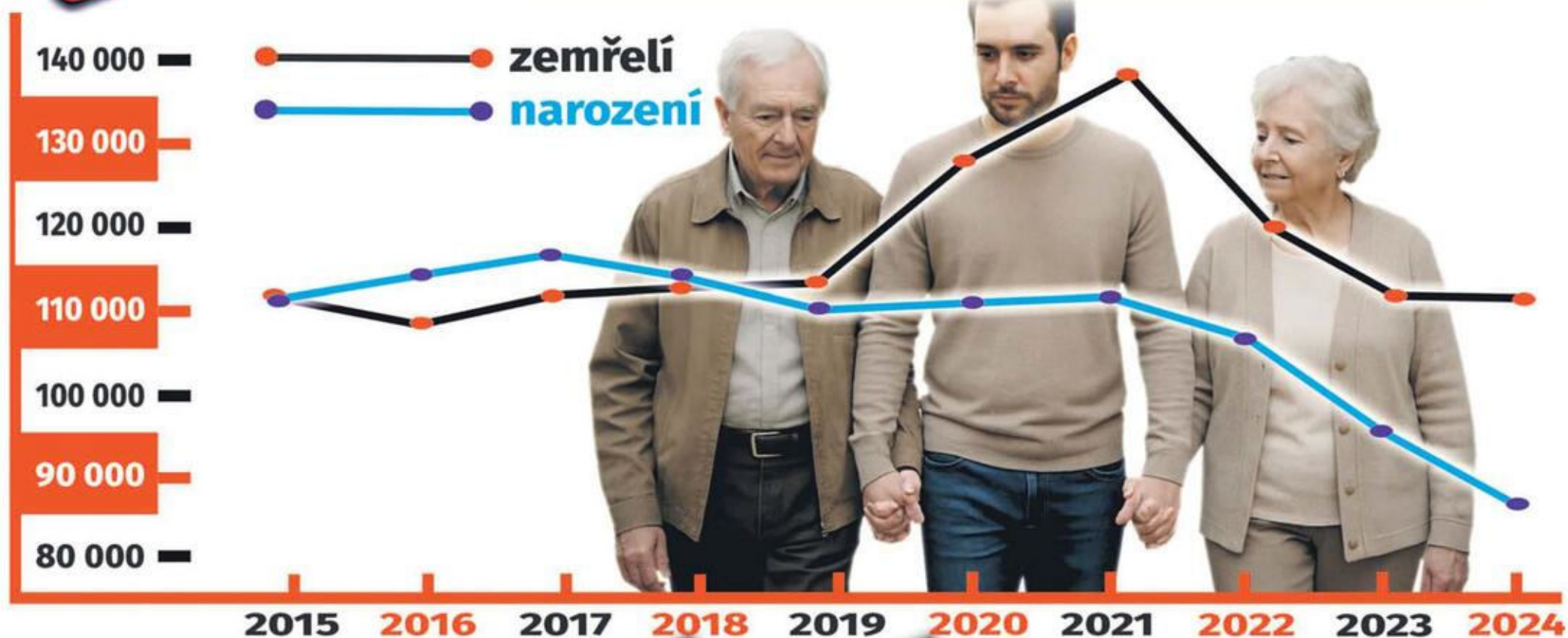

NAŠE PRAVDA

LEVICOVÝ TÝDENÍK

Předplatné s TV magazínem 30 Kč

Vymíráme!

Velká letní soutěž týdeníku Naše pravda

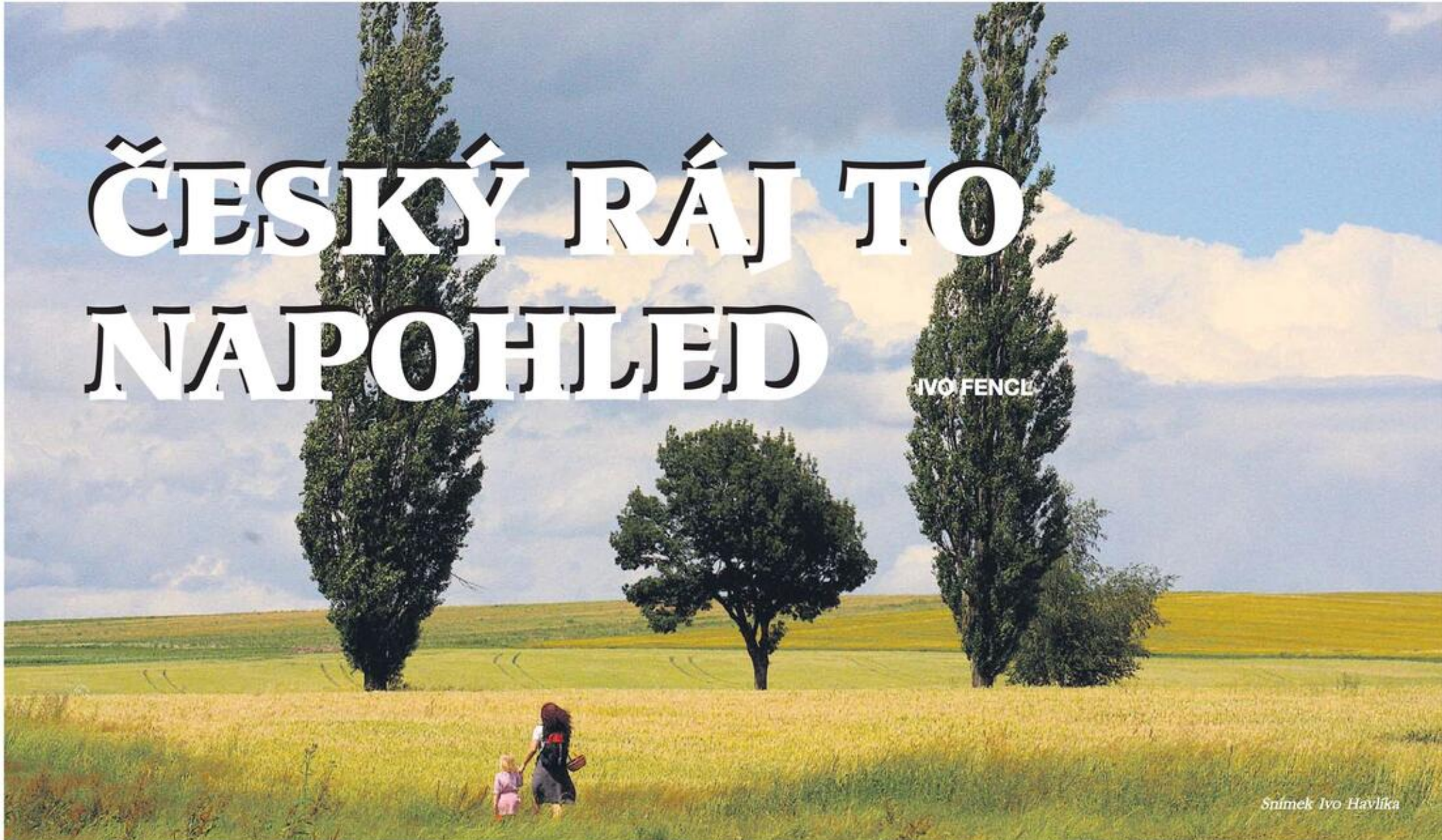
k 80. výročí vítězství nad fašismem a osvobození Československa

Podrobnosti na straně 22

ČESKÝ RÁJ TO NAPOHLED

IVO FENCEL

Snímek Ivo Havlíka

Sobotka, Humprecht, Semtinská lípa, Podkost, Kost, Plakánek, Trosky, Drábské světničky

Ať cesty nikam nevedou, tys po nich šel a šel jsi rád, těch cest se nesmíš, nesmíš ptát, snad není cest, jen lidé jdou a jedna z hvězd je vždycky tvou a z té zazní odpověď, až přestaneš se ptát...

FRÁŇA ŠRÁMEK

Když mi bylo deset let a dva měsíce, táta mě poprvé vzal na Srámkovu Sobotku; zatímco osmiletá sestra zůstala doma s maminkou a babičkou. „Odfrkl si táta od nich?“ Podobná otázka mě napadá poprvé až dnes.

Dne 29. června 1974 mu bylo šestatřicet a půl a ze školství ho „vylili“, ale maminka dál učila dívky na střední ekonomické škole v Plzni a nějak se to ukuchtilo. A kdyby ne, tenkrát začátkem prázdnin bych zůstal doma a dnes byl o něco prázdnější. Kdo ví? Jeli jsme! Poprvé jsem žil s tátou sám - týden - a učil mě milovat Český ráj. Zvládl to mistrně.

Pořád to mám před očima. V srdci Sobotky nás vyklopil autobus. Byly dvě odpoledne a šlo se k základní škole, už byla vylidněná. Mně, otci a ještě jednomu pánovi, který mi bohužel zůstane

spí Fráňa, tedy Šrámek, a před hřbitovní zdí se dejte stezkou doleva, to se nemění. Projdete lesík a prvně jsem ohmatal orientálně půvabnou stavbu na pahorku. Koupili jsme u pokladny poctivě dva pohledy a dopsali do Staré Plzně, svého bydliště. Pak jsem se prvně ocitl v Síní ozvěn, kde stačilo jen dupnout, aby sál zněl od svých pat až po pomyslné hlavy v nekonečné výšce. Tento zámek Humprecht je onou síní dodnes vykotlaný a vykotlaný je zdravě.

V patře byla expozice knih Albatrosu,

perfektní vystřihovánky, výkresy dětí jako doplněk, od stropu na nitích visely míče a Lhotákovy balóny. Pilně jsem zjišťoval, které vystavené publikace máme a které ne a jaké bych chtěl. Kničky jsem měl strašně rád. Byla tu i (předtím na roky z politických důvodů z prodeje stažená) encyklopedie *Vesmír, země, člověk a my, děti*, anebo Součkovy *Velké otazníky*. A edice verneovek *Podivuhodné cesty* a šance jít do větru na závratný ochoz obemkající věž s půlměsícem na špičce. Byla příležitost obcházet svět pokladů (dole mi táta koupil Karavanu *Poklad v hlubinách*) nad korunami listnáčů a přes stromy získat aspoň zdánlivý nadhled nad skutečností.

„A budeš si tam psát deník, ne?“ vymyslela rodina už doma. Dostal jsem malý sešitek a zachytil na první stránce plánek *naší třídy*. Nazítří byla neděle a otec mě okolo už zmíněného hřbitova vedl ke koupališti. Ale přepadla nás zima, vodu jsme nechali vodou a vyšlapovali dál. Ukazoval mi obrys na obzoru. „To je Semtinská lípa.“

Viděl jsem prvně obrys onoho obra,

a když jsme svorně vykročili, strom nám rostl před očima. Ale táta ho zradil (a dnes už lípa neexistuje) a odbočil a procházeli jsme mezi roubenkami. Obemklo nás ticho údolí Plakánku; jen Karel Čapek tu až moc kecal a méně o to vnímal údajné divy; Šrámka nenadchlo.

Vpravo-vlevo vystupují z kopřiv stále vyšší pískovcové skály, zatmí se, šero, kouzla, poklid. Pachy. Shůry problikává šmolka nebe. Nestýskalo se mi po domově v korytě té vyschlé řeky a zničehonic vyvstal přede mnou hrad Kost. Jako překvapení, otec to tak naplánoval a snil, že budu malíř, takže mě vybavil skicákem.

První pohledy na Humprecht i Kost jsou tak dodnes zachyceny, ale brána téhle Kosti, vnímaná z Plakánku, je, pozor, brána falešná. Nikam nevede a navíc hned za ní stoupá větrný tunel, co k nebi vynese každý list; a když se postavíte na správné místo v podhradí v Podkosti, tak vidíte čtyři hrany hradní věže: už je tak postavena.

Dalším vrcholem pobytu v Ráji byla „celodenní“ pouť na Trosky. Ze Sobotky jdete a jdete a hrad vždycky zmizí, když jste v oudolí, aby se vynořil o to mohutněji. A znova dolů/nahoru a zas je obrovitější. Zdánilivě to nemá konce, jak jsem tenkrát pochopil. - Hned ve dvou dnech mě táta musel brát do Pračovských skal. Jednou na náměstí Jičina.

Jeli jsme autobusem do Starých Hradů,

pořádali tam pro účastníky Srámkovy Sobotky zájezd. U zámku je kaple a pedagog Aleš Fetters (později i spisovatel a přítel Václava Havla), vznosný muž, *musel* vždy dovnitř (zajžděli jsme tam i v pozdějších letech) a shora od varhan uměl překrásně basovat; zpíval pro lidi. Někteří z účastníků výletů se tenkrát, pamatují, báli vstoupit pod klenbu a naslouchat. Možná to trochu přeháněli?

Otec už nežije. Ani Aleš. Za začátek prázdnin onoho roku jsem tátovi vděčen. Místa v Ráji byla pocitově větší, než jaká jsou reálně, vzdálenosti taky. Dítě poutá každá maličkost, pitomůstka. Lidí, které dávala Srámkova Sobotka dohromady, mě

okouzlovali taky. Po letech jsem proto vzal syna taky do Ráje, když byl podobně starý jako já tenkrát, a chtěl jsem co nejvěrněji rekonstruovat otcův postup při objevování zázraků. Povedlo se jen částečně, protože zrovna zlobila vedra.

Já sám si jako desetiletý oblíbil entomologa Samšiňáka, pobývajícího vždy přes léto v roubeném Šolcově statku. Uměl vyprávět. Bavil mě i pracovitý pan Pařík, vyřezávající strašidylka a židličky; už jich měl plný dům; a viděl jsem prvně plastiku, co tvořil ve skalách u svého statku Mistr Kopic. Prvně se mě zmocnila závat' nahoře na Drábských světničkách a napřesrok na začátku července jsme poprvé bydleli ve stejné škole s matkou a mou mladší sestrou Evou a já využil šanci jim po tátově vzoru vše předvést. Což jsem udělal, ale vybavuji si konkrétně jen jeden moment.

Na začátku výletu na Trosky poskakuji

před rodinou a čekám ji na úplně konkrétní, bezejmenné, ale rok mi příjemně známé loučce. Došli mě. Všecko bylo jako před rokem a teď jsem navíc směl být průvodcem. Do Ráje jsme jezдили jen do mé puberty, což byla chyba, a zažil jsem i večerní výšlap, kterému ale dospělí říkali noční. Podobné pochody organizoval redaktor Šimůnek. Zúčastnil jsem se jen s mladší sestrou Evou, a když nás rodiče předávali, byl si vedoucí vědom, že tentokrát bude muset ubrat z tempa; ale nakonec ubral jen trochu.

Ráj bude vždycky už jedním z míst, kde jsem ochoten děle bydlet, ale idealizoval jsem si ho roku 1974 hrozně moc. Tenkrát jsem nevěděl, že trochu sním, a jen mi chyběl Ráholec a Rumcajs. Měl jsem rád výhledy a zkouším dodnes lidi ze „znaností“ a někdy chci moc. „Jsou z ochozu Humprechtu vidět Kost i Trosky, anebo jen Trosky? Co myslíš?“ Mezi tím Humprechtem a Sobotkou byla třetíňovka a vždycky začátkem prázdnin se dalo ochutnávat. S každým dalším pobytom jsme se víc účastnili poetických pořadů, ale rodiče se pokoušeli dát pobytům hlavně výletní a uzavřeně rodinný charakter. Prvně jsem stoupal i k Bezdězu a byl zaskočený, že je ten nikoli jen Máchův hrad „takřka mezi mraky“. Není to nakonec jen pocit a dětská závat' se nedá považovat za jakékoli zlo, protože umocňuje zpěvy, architekturu, nebe.

**FRÁŇA
ŠRÁMEK
Humprecht**

Byl hodný pán, byl moudrý pán
pan Humprecht Černín z Chuděnic.
Snad na nás přitom nepomyslel sic,
však přece budiž opěván,
jen dobré o něm, zlého nic.
Neb vystavěl nám nad Sobotkou hrad
pan Humprecht Černín z Chuděnic.

už provždy krapet podezřelý, ačkoli asi nic neudělal, přidělili celou „pátou á“. Nic zvláštního? Ale jo. Pro kluka jako já se jednalo o výhru. Jak jsem se rozradostnil! Já ještě „nikdá“ nespál ve školní třídě: co víc, ve snu mě nenapadlo, že se to dá. Stalo se. Řadu lavic, ještě se zdvihacími sedátky, přistrčil školník blíž oknu, a třídě dominovala tři kovová lůžka. K mytí jsme měli normální porcelánové umývadlo v průčelí napravo. Ze stěn mě vítaly působivé přírodopisné obrazy a týden jsem disponoval několika bílými křídami a tabulí a houbou. Asi byly křídly gratis, anebo pak někomu chyběly? Na to jsem se jako Křídák neptal.

Tu první sobotu, kdy jsme do Ráje přijeli,

mně otec ukázal zatrávňené hřiště za školou a hů, na pahorku vedle tenkrát stál malý, zato nebezpečný tryskáč. Celý lesklý. Už jsem šplhal po křídle, v duchu ve výšce mnoha kilometrů, usedl v kokpitu a hýbal kniplem. V duchu jsem žil na okraji závratí. Ne že bych se zavrtával i do vymláčené trysky, ale stala se mi probíhačkou.

Otec mě s letadlem nechal o samotě. Jiný kluk tam nebyl. Vracel jsem se k tryskáči i ve zbytku týdne, kdy to jen bylo možné, a vysníval jsem si při běhání po tom stroji eposy.

První odpoledne, když jsme přijeli, mi táta řekl, že zajdeme „nahoru“ do zámku. Stoupali jsme jako krajánci silnicí k místu, kde